

torpedobootjagers. Eerder al, op 18 november, had Helfrich drie onderzeeboten, de 'K 14', 'K 15' en 'K 16', naar Tarakan gezonden. Een week later vloog een patrouille Nederlandse jachtvliegtuigen naar een van de twee geheime vliegvelden op Borneo, Singkawang II (zie kaart XII), op 28 november stelde Helfrich twee onderzeeboten, de 'K 17' en de 'O 16', onder operatief bevel van *Admiral* Layton te Singapore, op 30 november gelaste generaal ter Poorten de mobilisatie van de Militaire Luchtvaart (de vliegschool werd gesloten en de instructeurs van de Vrijwillige Vlieger Corpsen gingen naar hun mobilisatiebestemming) en op 2 december zond Helfrich een groep vliegboten van de Marineluchtvaartdienst naar het vliegveld Sambas in het noordwesten van Nederlands-Borneo.

Diezelfde 2de december werd bekendgemaakt dat eindelijk Britse zware vlooteenheden in Singapore waren binnengevallen: de slagkruiser '*Repulse*' en Engels modernste slagschip, de '*Prince of Wales*'; vooral Churchill had op hun vertrek naar Singapore aangedrongen, verwachtend dat hun komst aldaar er toe zou bijdragen dat Japan zich zou intomen.¹ Van dat laatste was men overigens niet zeker. Op 3 december werd besloten over te gaan tot de systematische luchtverkenningen in de Zuidchinese Zee die in de geheime coördinatieplannen waren voorzien – een groep *Dornier*-vliegboten van de Marineluchtvaartdienst vloog onmiddellijk naar Singapore en kreeg een vliegveld op Malakka aangezezen van waaraf de vliegboten hun verkenningen dienden uit te voeren.

Inmiddels hadden de kryptologen van het Knil zich in Bandoeng extra moeite gegeven om de opgevangen Japanse geheime radioberichten te decoderen. Op 27 november lukte dat met een bericht dat weliswaar betrekking had op Japanse vlootbewegingen naar het zuiden maar waaruit de Nederlandse marine-attaché te Washington, die onmiddellijk ingelicht was, afgeleid had dat het van zuid- oostwaarts kon worden, misschien richting Pearl Harbor; 'de Amerikanen, door ons ingelicht', aldus later de Washingtonse gezantschapssecretaris, 'hechtten hieraan weinig waarde.'² Niet beter verging het een tweede waarschuwing uit Nederlands-Indië. Op 3 of 4 december decodeerden de kryptologen van het

¹ Gerbrandy had van Starckenborgh enkele dagen eerder, op 28 november, in een telegram waarvan deze de inhoud aan niemand mocht meedelen (hetzelfde telegram waarin bericht werd dat de Japanse slagvloot Japan niet had verlaten), het volgende geseind: '*Prince of Wales*' en '*Repulse*' aankomen ong. 2 december Singapore wat strategische positie totaal verandert.' ² Aangehaald in L. G. M. Jaquet: *Aflossing van de wacht*, p. 127.